

LBRIS

We know
books

Alexandru IONESCU
(Coordonator)

Autori:

Ana Maria Mihaela IORDACHE

Elena Raluca CRISTIAN

Ioana Gabriela GRIGORESCU

MICROECONOMIE

Teorie și aplicații

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	9
---------------------	---

Partea I. Teorie și aplicații

CAPITOLUL 1.

Activitatea economică. Nevoile și resursele

1.1. Microeconomia și Macroeconomia - subdiviziuni ale economiei ca știință economică.....	13
1.2. Nevoile și activitatea umană.....	20
1.3. Resursele economice și raționalitatea acestora în activitatea economică.....	22
1.4. Întrebări și teste de evaluare.....	25

CAPITOLUL 2.

Sistemul economiei de piață

2.1. Particularitățile economiei de piață	27
2.2. Agenții economici și rolul acestora în cadrul economiei de piață.....	31
2.3. Întrebări și teste de evaluare.....	34

CAPITOLUL 3.

Factorii de producție și rolul acestora în activitatea economică

3.1. Importanța și rolul factorilor de producție	39
3.2. Conceptul și tipologia factorilor de producție.....	40
3.2.1. Natura – factor original de producție.....	41
3.2.2. Munca – factor determinant de producție	42
3.2.3. Capitalul – factor derivat de producție.....	43
3.3. Factorii de producție moderni sau neoclasici.....	45
3.4. Combinarea și substituirea factorilor de producție	46
3.5. Întrebări și teste de evaluare.....	50

CAPITOLUL 4.

Piața. Concurența și Prețul

4.1. Caracteristicile pieței	53
4.2. Caracteristicile cererii.....	56
4.3. Caracteristicile ofertei.....	59
4.4. Prețul de echilibru. Prețurile administrate de către stat.	65
4.4.1. Fixarea autoritară a prețului de către stat	65

4.5. Piața cu concurență pură perfectă și imperfectă. Caracteristici și particularități	67
4.6. Întrebări Grilă, Aplicații și Teste De Evaluare	70

CAPITOLUL 5.

Productivitatea factorilor de producție

5.1. Formele productivității în cadrul procesului economic.....	79
5.1.1. Productivitatea muncii (WL)	83
5.1.2. Productivitatea capitalului(Wk)	83
5.3. Întrebări, aplicații și teste de evaluare	85

CAPITOLUL 6.

Costurile de Producție și Rentabilitatea firmei

6.1 Tipologia costurilor de producție	91
6.2. Funcțiile costurilor de producție	95
6.3. Pragul de rentabilitate și importanța acestuia în cadrul întreprinderii	97
6.4. Întrebări, Aplicații și Teste de evaluare	100

CAPITOLUL 7.

Comportamentul producătorului în cadrul economiei de piață

7.1. Comportamentul producătorului. Opțiunile producătorului în activitatea economică.....	105
7.2. Comportamentul producătorului în cadrul economiei de piață cu concurență pură perfectă.....	112
7.3. Comportamentul producătorului în cadrul economiei de piață cu concurență imperfectă.....	113
7.4. Comportamentul producătorului în cadrul concurenței de oligopol	116
7.4.1. Particularitățile oligopolurilor fără coordonare.....	117
7.4.2. Oligopoluri cu coordonare parțială.....	117
7.4.3. Oligopoluri complet coordonate	117
7.4.4. Strategii concurențiale între oligopoluri fără coordonare	118
7.4.5. Strategii concurențiale între oligopoluri cu coordonare.....	119
7.5. Aplicații propuse pentru evaluare.....	122

CAPITOLUL 8.

Comportamentul consumatorului în cadrul economiei de piață

8.1. Comportamentul consumatorului în cadrul economiei de piață. Utilitatea economică a acestuia.....	125
8.2. Alegerea consumatorului rațional. Poziția de echilibru a acestuia.....	128
8.3. Întrebări, Aplicații și Teste De Evaluare	131

CAPITOLUL 9.

Răspunsuri și rezolvări.....	135
------------------------------	-----

CAPITOL 10.

Tipuri și exemple de aplicații rezolvate propuse pentru teste de evaluare.....	137
---	-----

CAPITOLUL 11

Probleme de microeconomie avansată	153
--	-----

BIBLIOGRAFIE.....	199
-------------------	-----

CAPITOLUL 1.

Activitatea economică. Nevoile și resursele

1.1. Microeconomia și Macroeconomia - subdiviziuni ale economiei ca știință economică

Microeconomia și Macroeconomia sunt două componente inseparabile ale economiei ca știință. Știința economică analizează și studiază în general, comportamentul oamenilor în calitate lor de consumatori, cât și comportamentul agenților economici în calitate de producători, manageri, furnizori sau de agenți economici.

Știința economică – este știința care studiază modul în care societatea administrează resursele deja existente în cadrul economiei naționale, pentru satisfacerea nevoilor sau dorințelor nelimitate ca număr și care sunt într-o continuă diversificare.

Știința economică constă dintr-un ansamblu coerent de noțiuni, idei, teorii și doctrine, prin care sunt evidențiate actele, faptele și comportamentele economice, precum și o serie de tehnici, metode, procese de măsurare, evaluare a activității economice.

Știința economică este știința comportamentului uman care se raportează la gospodărirea în condiții optime a resurselor, respectiv satisfacerea cu resurse limitate și cu folosirea alternativă a trebuințelor nelimitate și în diversificare continuă; urmărind realizarea unui raport eficient între resurse și trebuințe fiind într-o căutare permanentă de mijloace sau alternative pentru satisfacerea societății.¹

¹ Prahoveanu, Eugen (1999), *Fundamente de teorie economică* (Essential economics), Editura Sylvi, București, p. 16.

Economia e structurată și abordată ca și Microeconomie, Mezoeconomie, Macroeconomie și Mondoeconomie.

Termenul cel mai frecvent utilizat de către economiști în literatura de specialitate, este cel de **economie**; acest termen este de origine greacă, fiind format din două cuvinte: **OIKOS** – care reprezintă casă, gospodărie și **NOMOS** – care reprezintă noțiunea de regulă, principiu sau lege.

Trăsătura esențială a microeconomiei constă în faptul că studiază în special comportamentul uman (al consumatorilor și al agenților economici existenți în cadrul economiei naționale) prin prisma sau prin intermediul prețurilor, acest lucru fiind cunoscută în literatura economică ca și teoria prețurilor.

Spre deosebire de macroeconomia care studiază comportamentul colectiv al agenților economici sau procesele, respectiv principalele fenomene care au loc la nivel național. Cu alte cuvinte obiectul de studiu al macroeconomiei îl constituie economia națională sau economia unei țări, așa cum este cunoscut în limbajul comun.

Analizând economia ca știință, se disting și se utilizează în literatura de specialitate următoarele categorii:²

- Economie pozitivă și Economie normativă;
- Economie reală și Economie nominală;
- Economie oficială și Economie subterană;
- Microeconomie și Macroeconomie.
- Economia pozitivă – evidențiază ceea ce este în economie și ceea ce se poate întâmpla, dacă va avea loc un anumit eveniment (endogen sau exogen), dacă se vor produce anumite acte și fapte economice, naturale, tehnico - științifice, politice, sociale.
- Economia normativă – ne arată cum ar fi bine să se desfășoare activitățile economice și ce ar trebui făcut pentru ca procesele economico – sociale să se încadreze în normalitate.
- Economia reală – reprezintă ansamblul activităților economice referitoare la ramurile economiei naționale (industrie, agricultură, silvicultură, comerț, sănătate, învățământ, cultură), structura tehnologică, structura proprietății.

² Bulborea, Ion (2010), *Microeconomie și Macroeconomie*, Partea I, Editura Pro Universitaria, București, p. 18 -20.

- Economia nominală (simbolică) sau *monetar – financiară* reprezintă ansamblul operațiunilor economice desfășurate pe piața monetară, în special pe piața financiară (capitalului) și pe piața valutară.
- Economia oficială – se referă la acele activități sau operațiuni economice, înregistrate statistic de instituțiile existente în viața economică, de exemplu Institutul Național de Statistică (INSR).
- Economia subterană – e acea economie clandestină, paralelă, alternativă, ocultă, informală, neagră, duală, ilicită; care există și își desfășoară activitatea în paralel cu cea legală, normală. Activitățile și practicile existente în economia subterană sau cea neagră sunt: munca la negru, fraudă fiscală, traficul cu substanțe ilegale, arme, traficul de carne vie etc.
- Microeconomia – e acea parte a analizei economice care studiază actele, faptele, procesele și comportamentul agenților economici individuali participanți la fluxurile economice (gospodării, firme, bănci, administrații publice și private).
- Macroeconomia – e acea parte a analizei economice care studiază actele, faptele și comportamentul agenților economici colectivi, respectiv mărimi și variabile agregate, la nivel de ramură sau la nivel național.

În orice domeniu de activitate, cunoașterea științifică se realizează cu ajutorul **metodei de cercetare**.

Prin metodă se poate înțelege acel demers rațional prin care se cunoaște un fenomen sau un proces și care urmărește descoperirea adevărului.

Alte metode care reprezintă o cale de cercetare economică și totodată o modalitate de expunere a rezultatelor cercetării o reprezintă **deducția și inducția**.

Inducția este modul de a raționa succedând mai multe etape de la individual la colectiv, de la acțiuni la sintetizări teoretice. Este exercițiul mental de identificare a bazei sau a anumitor doctrine începând cu analizarea atentă a fenomenelor, faptelor și actelor economice.

Deducția realizează operațiunea intelectuală de înțelegere a unor manifestări sau fenomene, plecând de la dogma sau însemnătatea acestora.

Are la bază modalitatea de cercetare a economiei trecând de la universal la privat.

Fenomenul economic – reprezintă forma exterioară a activității economice, respectiv acele elemente și/sau o serie de acte întreprinse în viața economică care apar și se manifestă într-o perioadă de timp; putând fi cunoscute și analizate de către oameni în mod direct pe baza unor experiențe.

Procesul economic – exprimă acele transformări care au loc în sfera activității economice, fiind încadrate în timp și spațiu.

Domeniul activității economice contemporane este format din: *microeconomie, macroeconomie, mezoeconomie și macroeconomie.*

Microeconomia este acea ramură a științei economice care studiază unitățile economice individuale, structurile și comportamentele lor (gospodării individuale, firme, bănci, administrații), precum și interrelațiile dintre aceste dintre aceste unități elementare.

Domeniile principale analizate de microeconomie sunt următoarele:

- deciziile și comportamentul întreprinzătorilor (ale agenților economici), care susțin în primul rând oferta de bunuri și servicii pe piață;
- comportamentul și alegerile consumatorilor raționali;
- funcționarea diferitelor tipuri de piețe la nivel local, național sau regional;
- relațiile existente și specifice care au loc între cumpărători și vânzători pe o anumită piață;
- importanța factorilor de producție și utilizarea acestora în vederea obținerii de bunuri și servicii economice;
- eșecul și funcționarea piețelor în cadrul economiei de piață.

Macroeconomia reprezintă subdiviziunea științei economice care studiază valorile totale dintr-o economie, cunoscute ca și mărimi agregate; precum și interdependențele dintre multitudinea parametrilor universali ai economiei și structura economică a țării, văzută ca întreg, cu alte cuvinte macroeconomia **studiază procesele și fenomenele care au loc la nivel național sau la nivelul fiecărei economii.**

Domeniile principale analizate de macroeconomie sunt următoarele:

- indicele general al prețurilor;

- producția și oferta totală (agregată) a unei țări;
- indicatorii macroeconomici [PGB, PIB, VNB (PNB), PIN, PNN, VN, VP și VD];
- șomajul și gradul de ocupare al forței de muncă;
- inflația și creșterea prețurilor;
- deficitul bugetar;
- soldul balanței de plăți externe și datoria externă.

Mezoeconomia constă din procesele, faptele, actele și comportamentele care se referă la sectoarele de activitate economică (primar, secundar, terțiar, cuaternar), precum și la ramurile activității economice (siderurgie, chimie, transport, educație, sănătate).

Domeniile principale analizate de mezoeconomie sunt principalele sectoare existente într-o economie națională:

- ✓ Sectorul primar (care vizează agricultura, silvicultura, piscicultura, horticultura și industria extractivă);
- ✓ Sectorul secundar (vizează industria prelucrătoare, sectorul construcțiilor, alimentar, farmaceutic și lucrările publice);
- ✓ **Sectorul economic terțiar** (este și cel mai vast sector care cuprinde: prestări servicii în învățământ, sectorul financiar-bancar, asigurări, turism, infrastructură, telecomunicații, sănătate, transporturi, comerț);
- ✓ **Sectorul cuaternar** (care s-a dezvoltat odată cu noile servicii: informatică, cercetare științifică și tehnologică).

În funcție de diviziunile activității economice se mai pot distinge și următoarele sectoare: domeniul specific (totalitatea firmelor proprii în care resursele sunt ale cetățenilor corporațiilor private, dar și sectorului partenerial); cadrul colectiv (totalitatea firmelor comune și ale autorităților generale); **sectorul mixt** (ansamblul de întreprinderi care se combină în forme de proprietate publică cât și privată).³

Mondoeconomia cuprinde procesele, faptele, actele și comportamentele subiecților economici și ale comunității internaționale private

³ Angelescu, Coralia (coord.) și alți autori, (2000), *Economie*, Ediția a V-a, Editura Economică, București, pp. 17-18.

atât prin prisma legăturilor economice dintre economiile naționale, cât și ca întreg considerat la scară planetară sau zonal – internațională.

Mondoeconomia studiază relațiile economice internaționale, precum și mecanismele ei de funcționare, respectiv instituțiile corespunzătoare acestora.

Activitatea economică se desfășoară de către oameni, pentru oameni, iar raționalitatea ei are la bază determinarea unei legături eficiente dintre trebuințe și resurse, a unei relații de condiționare a modalităților pe care cetățenii le pot utiliza activitatea lor, în vederea scopului major urmărit care este consumul.⁴

Activitatea economică este în principal o activitate umană, o activitate conștientă prin care oamenii încearcă să-și asigure trebuințele prin căutarea unor resurse. Odată cu apariția și dezvoltării procesului de cunoaștere și de satisfacere a nevoilor a apărut **nevoia conștientă de consum și nevoia conștientă de producție; legăturile dintre cele două fiind evidențiate printr-un sistem economic complex realizat în cadrul economiei de piață.**

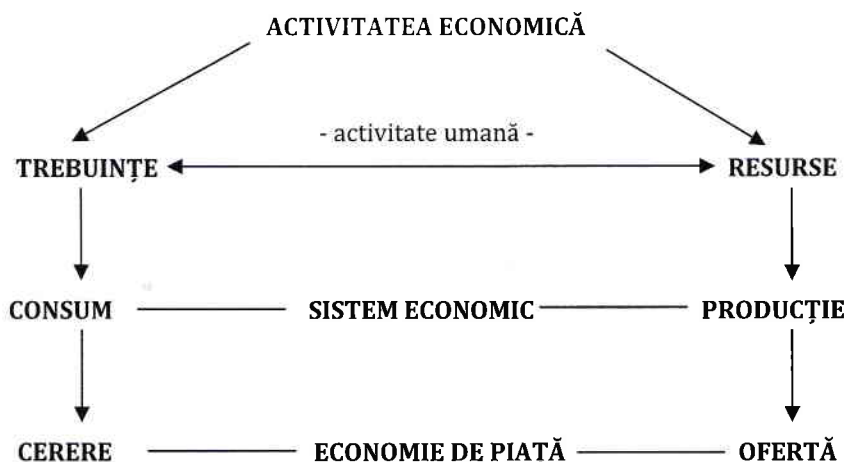
Știința economică este știința comportamentului uman referitor la gospodărirea în condiții optime a resurselor, respectiv a satisfacerii cu resurse limitate (rare) și cu folosirea alternativă a trebuințelor nelimitate și în diversificare continuă.

Activitatea economică se mai definește prin „lupta împotriva rarității, ca un proces fundamental și complex care cuprinde ansamblul faptelor, actelor și reacțiilor oamenilor, concretizate în comportamente și decizii privitoare la atragerea și folosirea resurselor economice rare, în vederea producerii, distribuției, schimbului și consumului de bunuri economice, în funcție de nevoile și interesele consumatorilor sau a clienților.”⁵

⁴ Prahoveanu, Eugen (1999), *Fundamente de teorie economică* (Essential economics), Editura Sylvi, București, pp. 14-16.

⁵ Angelescu, Coralia (coord.) și alți autori, (2000), *Economie*, Ediția a V-a, Editura Economică, București, p. 13.

Figura 1: Activitatea economică

Sursă: Eugen Prahoveanu, *Fundamente de Teorie Economică* (1999), p. 15

Datorită specializării și diviziunii muncii care a avut loc în ultima perioadă, s-au evidențiat următoarele activități: **producția, circulația (schimbul), repartiția, consumul.**

Producția constă în ansamblul operațiunilor care vizează activități economice ce constau în obținerea de bunuri materiale și servicii destinate satisfacerii directe sau indirecte a nevoilor umane.

Schimbul (circulația) este acea componentă a activității economice care cuprinde activități de distribuție în spațiu a fondurilor materiale prin vânzare și cumpărare sau cu ajutorul altor metode; înmagazinarea și menținerea acestora precum și înlocuirea sarcinilor între participanții la viața economică.

Repartiția cuprinde activitățile economice cu ajutorul cărora resursele materiale și atribuțiile sunt direcționate prin intermediul pieței spre destinațiile lor, precum și procesele de distribuție și redistribuire prin care veniturile se repartizează participanților la diferite activități.

Consumul reprezintă actul final al folosirii efective a bunurilor economice de către consumatori sau clienți; act prin care se verifică totodată utilitatea bunurilor într-o strânsă concordanță cu satisfacerea intereselor și nevoilor individuale și colective.

Teoria economică studiază în principal modul în care oamenii identifică și utilizează resursele rare (limitate) cu folosințe alternative pentru satisfacerea diferitelor nevoi.

Nevoile umane, ca și componentă a analizei activității economice se regăsesc în principal la om. Cererea de bunuri economice este expresia economică a trebuințelor solvabile.

1.2. Nevoile și activitatea umană

Nevoile umane sunt preferințe, dorințe, resimțiri, așteptări ale oamenilor de a avea, de a fi, de a ști sau de a-și însuși anumite bunuri sau servicii; toate aceste în timp și în funcție de societate în care își desfășoară activitatea, sunt treptat condiționate în principal de nivelul dezvoltării economico – sociale și de gradul de dezvoltare a individului (educație, vârstă, sexul individului, apartenența la un grup social, etc).

Multitudinea nevoilor umane și continua lor diversificare, caracterul lor dinamic și în special nelimitat, faptul că sunt concurente și complementate și fiind specific pentru fiecare nevoie (odată satisfăcută se stinge) este specifică trebuințelor umane.

Clasificarea nevoilor sau a dorințelor consumatorilor/clientilor⁶:

I. În funcție de cele trei dimensiuni ale ființei umane avem:

- a) **nevoi fiziologice** (somatice, care țin de existența fiecărui om sau individ în raporturile lui cu mediul natural);
- b) **sociale sau de grup** (sunt cele resimțite de persoane simpatizante ale anumitor entități sociale) ;
- c) **logice (rezultă din trăsăturile interne ale persoanelor și care se axează în special pe relațiile morale care au loc între diferiți indivizi din societate);**
- d) **spiritual-psihologice** (acestea decurg din trăsăturile interioare ale oamenilor și care capătă o importanță tot mai mare pe măsura progresului lor instructiv și moral).

II. În funcție de gradul dezvoltării economice și de nivelul cultural și civilizației, nevoile pot fi⁷:

- a) **de bază sau inferioare;**
- b) **complexe sau superioare.**

⁶ Bulborea, Ion (2010), *Microeconomie și Macroeconomie*, Partea I, Editura Pro Universitaria, București, operă citată (Capitolul 2. Nevoile umane, resursele economice și factorii de producție), pp. 35-36.

⁷ *Idem.*

Nevoile umane se transformă în interese; acestea constituind impulsul tuturor activităților umane, iar satisfacerea lor treptată devine un scop sau un obiectiv pentru individ sau societatea în sine.

III. În funcție de principalele trăsături care le caracterizează nevoile sunt:

- a) **nevoile sunt nelimitate ca număr** – frământarea psihologică sau dorința oamenilor de a-și satisface noile nevoi/dorințe sau resimțiri în funcție de progresul și creșterea gradului de civilizație; acestea fiind condiționate de potențialul și dezvoltarea economică a fiecărei țări sau regiuni. **Exemplu:** nevoile unui individ din Algeria (o țară destul de săracă din Africa) diferă semnificativ de nevoile sau doleanțele unui individ dintr-o țară dezvoltată economic, cum ar fi Statele Unite ale Americii sau Germania.
- b) **nevoile sunt limitate în capacitate** – acest lucru semnifică faptul că orice satisfacere a unei anumite nevoi presupune consumarea unei anumite cantități dintr-un anumit bun. **Exemplu:** simpla nevoie de hrană a oamenilor, presupune un anumit consum de alimente, cereale, fructe sau legume.
- c) **nevoile sunt concurente** – acest lucru însemnând că anumite nevoi devin mai importante față de altele, practic se substituie între ele. Este destul de important să facem o precizare: trebuie făcută o distincție între substituirea unei nevoi și substituirea unui bun cu un alt bun sau serviciu. **Exemplu:** de câte ori nu ne-am dorit să ne petrecem sfârșitul de săptămână la mare și la munte; dar cum este imposibil să fim în același loc, trebuie să apelăm la rațiune și să alegem unde ne-am dori să ne petrecem o mică vacanță de weekend și în funcție de buget.
- d) **nevoile sunt complementare** – în general evoluează în sensuri identice. **Exemplu:** un meniu rafinat servit la o recepție presupune totodată o gamă largă de ustensile, cu care unii invitați nu știu să le folosească sau pur și simplu nu sunt obișnuiți.

e) pe măsură ce o nevoie este satisfăcută locul ei este luat de una nouă, fiind fixate în obiceiuri și tradiții de consum. **Exemplu:** de câte ori nu ne-am dorit măcar odată în viață să vizităm Roma sau Parisul, odată satisfăcută această dorință se naște în individ, dorința sau ideea de a vizita alte țări sau orașe îndepărtate din Europa sau din alte continente.

1.3. Resursele economice și raționalitatea acestora în activitatea economică

Acțiunile umane, precum cele: sociale, religioase, economice, educative și politice au un rol decisiv în satisfacerea trebuințelor; îndeplinirea nevoilor constituind finalitatea oricărei activități.

Diferitele activități umane presupun existența unor resurse specifice din punct de vedere cantitativ, structural și calitativ. **Natura** reprezintă elementul primordial în ceea ce privește satisfacerea trebuințelor umane; aceasta pune la dispoziție în mod direct sau indirect detaliile necesare existenței și progresului omului și societății; aceste elemente fiind cunoscute ca și mijloace naturale. Scoaterea acestor mijloace naturale din mediul lor cu scopul de a fi utilizate este rezultatul activității umane, respectiv a existenței resurselor umane. În prezent, datorită noilor tehnologii și a diviziunii muncii, un rol important îl dețin și **resursele informaționale**, folosite în scopul cunoașterii.

Resursele naturale împreună cu **potențialul demografic** al unei țări sau regiuni alcătuiesc resursele naturale sau autohtone. Cu ajutorul lor se formează resursele de bază sau originare, care intensifică eficiența cu care sunt întrebuințate toate resursele; în categoria **resurselor derivate fac parte:** echipamente, construcții, stocuri materiale, infrastructuri economice, potențial inovațional. O noua ierarhizare este cea care desparte resursele economice de alte resurse existente în natură.

Resursele economice reprezintă totalitatea elementelor și împrejurărilor utilizate în mod direct sau indirect sau utilizabile ca premise la producerea și obținerea de bunuri economice.

Clasificarea resurselor economice:⁸

A. Din punct de vedere al sursei de proveniență, avem:

- a) resurse primare sau originare;
- b) resurse derivate – rezultate în urma activității umane.

B. După natura lor:

- a) resurse materiale;
- b) resurse umane;
- c) resurse financiare;
- d) resurse informaționale.

C. Din punct de vedere al duratei de folosire:

- a) resurse neregenerabile sau epuizabile (combustibili, minereuri);
- b) resurse regenerabile sau reproductibile (apa, aerul, fondul forestier, fondul cinegetic).

D. Sub aspectul posibilităților de recuperare avem:

- a) resurse recuperabile, în special materii prime (sticla, fierul vechi, hârtia);
- b) resurse parțial recuperabile (resurse de natură biologică care se degradează în mod treptat);
- c) resurse nerecuperabile (resurse energetice)

Resursele economice, sub diversele lor forme, fie că sunt atrase și folosite în procesul de producție sau utilizate în circuitul economic productiv, se convertesc treptat sau se transformă integral în factori de producție.

Doctrina economica analizează modalitatea prin care societatea recunoaște și întrebuințează resursele rare pe care le are la dispoziție pentru a satisface pluralitatea nevoilor. Pentru definirea rarității trebuie specificată noțiunea de cerere și de trebuință.

Raritatea este prin definiție, un fenomen general și absolut; spre deosebire de penurie care este momentană, conjuncturală și limitată în spațiu.

Raritatea, privită doar din punct de vedere economic: putem menționa că o resursă este apreciată ca limitată, dacă, la un nivel al prețului său egal

⁸ Bulborea, Ion (2010), *Microeconomie și Macroeconomie*, Partea I, Editura Pro Universitaria, București, operă citată (Capitolul 2. Nevoile umane, resursele economice și factorii de producție), p. 37.